

nebo, mu spet vse oznanjuje vsegamogočnost božjo; on vidi, da tam gredó svetovi krog svojih sonc po tisti glavni postavi, po kateri tudi jabelko z drevesa pade. Zdaj previdi, kaj da ima zemlja za človeka; ni mu treba družega kot dobre volje in pravega uma, in lahko si zbere, kar mu koristi za njegov namen; — tukaj najde obile zaklade za dušno in telesno napredovanje.

Starozgodovinski pomenki.

O istrijskih božanstvih.

II.

(Dalje.)

Naj se nikdo ne čudi, da so feniško-kolhiške Athene pod trojnim imenom znane bile. Saj se Athene tudi velijo: Pallas, Tritogeneia, Korja, Koriphasia itd. po razni svoji delavnosti. K prvemu članku še dostaviti imam, da se je tudi eden kolhiških kraljev velel Aeetes — Eetes, katero ime je brez dvombe po božici Aea, Eia nastalo ¹⁾. Temu je Phriksus poklonil zlato runo za gostoljubno sprejetje. Aeetes pa mu je dal svojo hčer, katero Hygin ²⁾ imenuje Evenia, Apollodor ³⁾ pa Jophassa, v katerih imenih spet vidimo semitiške korenike. Phriksus je svojo ladijo imenoval Krios, der Widder, in ta beseda spet opominja na semitiško kar, der Bock, Widder. Iz feniškega je prišla ta, kakor tudi dosti drugih semitiških besed v gerški jezik ⁴⁾. Mislim, da je to dokazov dovolj za feniško pleme Kolharjev in Istrijancov. Istrijanci toraj niso Iliri, kakor Zeus misli. Iliri spadajo v indoeuropejsko rodbino, Istrijanci so semitiški naseljenci. Ali pa Iliri spadajo v iztočno-ariško, to je, indiško deblo, ali pa v zapadno-ariško, to je, medopersiško, ni še dognano. Pelazgarje novejši historiki, kakor Kortüm ⁵⁾ štejejo k rodbini Irančev, to je, k ravno isti, iz ktere so izšli Baktrijanci, Perzarji in Medijanci. Bili so toraj Pelazgi zendišk rod, kar tudi Herodot ⁶⁾ terdi, rekši, da je jezik Pelazgarjev bil vlastovit in različen od helenskega. Vendar v ožji sorodnosti, kakor Helenci in Pelazgarji so stali Pelazgarji in Iliri. in rekel bi, da so si bili kervni bratje.

Illyrios je bil sin Kadma, Illyriova mati se je velela Harmonia ⁷⁾.

Tudi vprašanje ni še rešeno, kdo je prej prišel v Evropo, Helenci ali Pelazgarji. Tri sto let je terpel narodni boj med Helenci in Pelazgarji od leta 1500—1200 pred Kristusom.

Gledišče boja je bilo večidel v Tesalii, Bōotii, Attiki in v Peloponezu ⁸⁾, in tako se dá soditi, da so iztočno-ariški Heleni prej te pokrajine posedovali, kakor iranski Pelazgarji in Iliri. (Konec sledi.)

Jezikoslovna drobtinica.

Še enkrat „Vulgarnamen“ in „Spottnamen“.

Za „Vulgarnamen“ nisem pri hribovcih kamniške okolice nikoli drugači slišal, kakor perimek (priimek) ali primek, za „Spottnamen“ pa percovnik ali pricovnik. Perva beseda je tudi okoli Save in Kranja znana, druga ne, in je sploh v rabi „za zmerjanje“; na pr.: „Ongávi Peter vé vsakemu percovnik dati“. Percovnik je tudi, če se namesti Miha reče Miháč, namesti Peter, Petráč, namesti Jože, Jožín itd. Ker pa percovnik večkrat za perimek rabimo, je lahko razumeti, ako na vprašanje: kako se pravi pri ti hiši? dobimo odgovor: „z zmerjanjem“ se pravi pri Jurkovcu, Boštjanovcu, Tomaževcu“ itd.

Pa bo kdo vprašal: ktera teh besed bo za „Vulgarnamen“ bolja: „z zmerjanjem“ ali „perimek“?

Če le poverhoma pretresemo, odkod da izvira „Vulgarnamen“, bo vsak spoznal, da bo perimek boljši, kader je za splošno rabo, — „z zmerjanjem“ pa le za „Spott-Vulgarnamen“.

Izvira pa „Vulgarnamen“ hiš:

1) iz kerstnih imen, tako: „pri Klemenu“, „pri Tomažu“ itd.;

2. iz opravil ali obertnije prebivavcev, kakor: „pri Mežnarju“, „pri Tkavcu“ itd.;

3) iz lege hiš, na pr.: „pri Potočniku“ (čigar hiša je za potokom), „pri Smerečniku“, „pri Končniku“ (na koncu); in

4) iz posebnih prigodkov ali vzrokov, kakor: „pri Cesarji“, „pri Veselu“, „pri Oblaku“ itd. Sšk.

Novičar iz avstrijskih krajev.

Iz Tersta se nam je 25. jan. pisala vesela novica, da zdravje ljubljenega našega Koseski-ga čedalje krepkeje prihaja, in čeravno mu neugodno vreme letošnje zime ni brez vse škode bilo, ni to celó nič poderlo upanja, da prihodnje poletje, ako Bog dá, bo slavni naš rojak sopet na terdnih nogah. Veseli povemo to novico brezštevilnim častiteljem njegovim, ki neprenehoma poprašujejo za zdravje njegovo.

Od Zile 22. jan. M. M. — Letošnja zima je čudna; v decembru tak nenavaden mraz, sadaj v januarji pa tako spomladno vreme; vse se nad tem čudi. „Serbski dnevnik“ piše prvega, — po našem 13. januarja *) iz Novosada: „Vreme je še jednako mehko. Včera i predvčera je na veliko čudo kazal toplomer med okni na soncu 24 stop toplote. Okna se povsoda široma odpirajo i peči ne kuri nikdo. — Takove toplote v toj dobi leta i po takom ostrom mrazu ne pomni ovde nikdo“. Da je v vojvodini serbski okoli Novega Sada tako toplo, je gotovo nenavadno, pa še čudneje je, da je tako toplo tudi v našem gornatem gorjanskem pogorji. Vlažno je skorej kakor v proletji, v spomladi. Nektare dni je deževalo, je opralo sneg do dobrega, kateri kopni na sončni in osojni strani. Pred cerkvijo je trata kopna in se zeleni. Na sončni strani Dobrača (Villacher Alpe) je kopno do planine i na kopnem cvetejo veselo bele kurjice in višnjevorudeči vres. Sadaj je skoro resnica, kakor naši Slovenci pod lipo tisti visoki raj pojo:

Pri Zili rože rastejo
Pozimi no poleti,
Kdori hoče tergat je,
Naj gré k Zili po nje.

*) Serblji, Bulgari, Rusi, Gerki i vsi pravoslavni narodi se derže starega kolendra i njih leto gré 12 dni pozneje kakor naše; 13. januarji po našem je za pravoslavne novo leto, i 1. januar. Ako hočemo naše čislo (Datum) po starem kolendru napisati, moramo odšteti 12 dni; ako pa hočemo zvediti iz čisla po starem čislo naše, moramo prišteti, dodati 12 dni. V krajih, kjer naši ljudi s pravoslavnimi zmešoma živé i v novinah i časnikih ondašnjih je lepa i potrebna navada zajedno napisati i to takole: 10./22., to je, 10. dan po starem, 22. dan pa po našem kolendru. Pis.

¹⁾ Glej Tzetzes ad Lycophron 22.

²⁾ Hygin fab. 3.

³⁾ Schol. Apollod II., 1153, 1155.

⁴⁾ Primeri Meyerhoff de Phoenicum in antiquissima Graecia vestigiis. Gotting. 1794 str. 20.

⁵⁾ Kortüm „Geschichte Griechenlands“ str. 9.

⁶⁾ Herodot I., primeri IV. 137.

⁷⁾ Apollodor (III. 4. 5.) piše, da Illyrius je sin Kadma in Harmonie, ktere sta se le v Ilirii rodila. Brez dvombe je Apollodor hotel reči: Iliri in Feničani so se zmešali v en rod. Lepo piše učeni Kanne (Mythol. XXXI) „Der Name Kadmus bedeutet einen Morgenländer, und der seiner Tochter Semele eine nördliche Phönizierin und Syrerin. Zu bemerken ist übrigens wohl, dass nach der Sitte der Fabel die Schicksale eines ganzen Völkerstammes zu Schicksalen eines einzigen Helden werden, welcher überall hingewandert war, wo Morgenländer wohnten. So sucht Kadmus seine Schwester Europa, d. h., Kadmeer — Morgenländer wandern nach Europa. So bedeutet auch: Kadmus zeugte mit Harmonia erst in Illyrien den Illyrius so viel, als zwischen den Phöniziern und Illiriern ist eine Stammesvermischung geschehen.“

⁸⁾ Glej Kortüm str. 17. 18.

Nekaki sopar, kakor modra prozračna meglica, plava nizko nad dolino našo. Da bi se le kake nenavadne bolezni ne izlegle iz takega nenavnega vremena! Vlani, hvala Bogu! smo bili zdravi, ko ribica v vodi; od tiste bolezni kolere nismo nič vidili i nič čutili, samo brali smo od nje i od revšine, katero je drugod napravila. Zato so pa tudi pribegnili v našo prijetno i zdravo dolino minulega leta iz Tersta i iz Gorice; posebno v Čaškem gradu (Wasserleonburg) se je zadrževala mnogobrojna gospoda nekoliko tednov, i so radostno gledali nas, kako se mi pri Zili veseli i zdravi sprehajamo.

Minulo noč je bilo nebo tukaj jasno, kakor zvon — zmerznilo pa ni nič. Bog ne daj, da bi poleti ne nastopila tako nenavadna merzlota, kakor je sadaj nenavadna toplota.

Iz Spleta v Dalmaciji se piše „serbskemu dnevniku“, da se ne smé hrana, žito, voziti iz Bosne v Dalmacijo i da je žito se zato berzo podražilo i da se boje, da bode še dražše, „ker edini zalog (Magazin) bosanski-hercegovaški je hranil i živil našo gladno Dalmacijo, zvlaste primorje. Da bi pak žito v Bosni ostalo, bi ne bilo ne pol težave, ker bi se nadati mogli, da pride morebiti prej ali potlej spet sem na prodajo, pa glej muke i žalosti! poredoma so počeli sem sjajati konji s pšenico natovareni, pa ona se ne prodaja, nego se sosiplje v skladišča (Magazine) i skoro se očakujejo ladije, ktere jo bodo tovarile (basale) za Carigrad — morebiti še za Krim. Kdo bi bil mislil, da se bode odtod živež pošiljal za tisto černo morje, katero je živilo i hranilo gotovo pol Europe! Pa ali je ono sadaj v rokah zapadnih prosvetiteljev, zakaj ne pomagajo Europi, temoč sprevzemljejo še živež iz ust gladnega siromaka? (Treba tudi njim)“.

Podkorenem na Gorenskem 26. jan. — r. Danes ob desetih zjutraj je začelo v hiši nekega oštirja iz dimnika goreti in plamen je zlo hudo na vse kraje švigal, — al ker je bila precej pomoč pri rokah, se je kmali ogenj pogasnil. Sreča le, da se to ni ponoči zgodilo. Omeniti pa moram pri ti priložnosti, da ta oštir je imel od ene peči v drug dimnik le samo po leseni cevi dim izpeljan, in zraven tega je bila ta cev še tako ozka, da je dimnikar celó ni mogel omesti. Kje pač je naš župan le oči imel, ko je neke tedne popred kuhinje in dimnike ogledaval in po mnogih kuhinjah z vso ojstrostjo žugal, ako dimniki ne bodo očiščeni, da tu ni take očitne napake zapazil? Ker vémo, da postave ne delajo nobenega razločka: ali je hiša premožna ali revna, naj bi se tudi marljivo čulo nad njih spolnovanjem. Kdo bo potem povračal škodo, ako bi se pripetila iz take nečimernosti?

Iz Križnegore na Notranjskem. Malih ptičkov letos tudi pri nas ni, razun vrabcov in nekoliko kalinov, ki pa niso vsaki dan zaporedoma viditi. Kosi že nekaj juter veselo prepevajo — al je ne pač prezgodaj nero počejo? Labudi včasih spomlad pridejo na cerkniško jezero; letos so pa že pred Božičem bili, al bodo tukaj prezimili, se ne vé.

Novičar iz raznih krajev.

Stroški za cesarske stavbe (zidanja) so za to leto določeni na blizo 46 milijonov gold., in sicer za železnice čez 29 mil., za druge ceste okoli 12 mil., za poravnanje vodotočev in družih vodnih stavb čez 4 mil., za napravo novih telegrafov okoli 205.000 gold. Med temi deli nahajamo preložbo ceste med Podkloštrom in Trebižem, mnoge dela na Savi, Dravi, Kolpi in Muri; za železnico med Ljubljano in Terstom je določenih 8 milijonov 760.000 fl., za železnico od Zidanega mosta na Horvaško 750.000 fl. — Če je kdo postavam nasproti kako delo opustil in je kdo po taki nemarnosti v škodo prišel (postavimo, da zidarski mojster ni zidovja prav naredil), mu mora oni,

ki je tacega oškodovanja kriv, poverniti to, kar si poškodovani vprihodnje pri svojem rokodelstvu zaslužiti ne more, zakaj postava ne terja, da bi le takrat se poškodovanemu mogla odškodnina plačati, kadar si on celó nič več zaslužiti ne more. Tako je nedavnej razsodila višja c. k. sodnija. — Na Saksonskem je ministerstvo vsim pekem in kruharjem prepovedalo, da ne smejo kruha berž po peki (neugebackenes Brod prodajati), ako zraven tega nimajo tudi naj manj dva dni starega kruha. Vzrok te prepovedi je, da kruh po peki veliko manj zaleže. Ministerstvo temu še dostavlja, da bi prodajanje kruha po peki popolnoma prepovedalo, ako bi dragina utegnila še večja biti. — Iz Dunaja piše „L. u. F. Z.“, da je novica mirú ceno vsega žita ponížala, pšenica je padla za 10 do 12 grošev, reč za 15 gr. pri vagánu; tudi turšica, ječmen in oves so bolji kup. — Mesca maja bo v Parizu vélika razstava mnogoverstne domače živine; iz vsih deželá se zamore živina na ogled poslati v to razstavo, pri kateri se bojo za posebno izverstno blago premije delile. — Koliko bo pač takrat, ko bojo v lanski pariški razstavi na ogled postavljene mašine zaporedoma delale, ena srajca veljala? — takrat namreč, ko bojo mašine lan sejale, pridelovanega ruvale, predivo mikale, prejo predle, platno tkale, ga za srajce rezale in namesto mojšker srajce šivale, ker že sedaj se v Parizu v mnogih šivarskih stacunah (na pr.: „pri preroku“ na Boulevard poissoniere) suknja s hlačami in s podjopčem vred za 6 frankov in 75 cent., ali po našem dnarji za 2 fl. 42 kr. dobí? — Še zmiraj v Londonu neka družba „za pospešenje umetnij in obertnij vsih narodov“ (zur Beförderung der Künste und Gewerbe) uganja svojo sleparijo in loví ljudí na limance, da ji dajejo dnarja. Časnik „Fdbl.“ je vsled uradnih dokazov že 10. jan. razglasil, da ta družba je gola sleparija, in vendar se je v „Agram. Zeit.“ od 19. jan. sopet bralo, da je grofa C. izvolila za svojega častnega podpredsednika. Quousque tandem! — V ogerskih gojzidih pri Tolni in Kalosi so najdlí velike kupa tičjeka (guana), kterege so že preteklo leto vozili na polje. — Zastran naj važniše vsih novíc, ktera sedaj ves svet nadvladuje, namreč zastran končanja vojske, ktera je žugala to leto se kaj hudo vneti, se iz Dunaja piše, da je od rusovskega ministra grofa Neselroda in avstrijskega poslanca grofa Esterhazy-a osnovani protokol iz Petrograda došel na Dunaj, in da je odtod po posebnih kurirjih v Pariz in London poslan bil; kakor hitro bote vlada francozka in angležka ta protokol mirne sprave poterdile, se ima nek berž premirje skleniti in potem vse uravnati, da se bo mogel dokončni zbor za gotovi sklep mirú nemudoma začeti. Ker pa imajo odgovori iz Pariza in Londona na Dunaj in v Petrograd iti, bo naj manj še kakih 14 dni preteklo, preden se bojo začeli gori omenjeni zbori (konferencije). Sliši se, da zbori ti bojo v Parizu, in da avstrijska vlada misli svojega pervega ministra grofa Buol-a, angležka tudi svojega pervega ministra Palmerstona v ta zbor poslati, rusovska pa grofa Orlov-a in barona Brunov-a. Od druge strani pa se sliši, da bi utegnil Palmerston iz ministerstva stopiti, ker z njegovimi misli se ne vjemajo ti pogoji mirú. Od cesarja Napoleona se za terdno pripoveduje, da hoče mir; čudno je tedaj, da so jeli tako imenovani napol vladni francozki časniki poslednji čas zoper Rusijo in rusovskega cara spet tako govoriti, kakor so govorili pred rusovsko-turško vojsko; še bolj čudno pa je, da tudi rusovski časniki, in med njimi naj imenitniša „Invalid“ in pa „Severna Pčela“, so se začeli spet tako za vojsko vnemati, kakor da bi ne bilo misliti na mir. Res pa je nek, da nobeden carove rodovine in tudi noben minister ni vedil pred kaj od tega, da bo car miroljubni odgovor dal; zato tudi izperva ni nihče hotel te novice verjeti.

Zavolj sv. praznika v saboto pridejo prihodnje „Novice“ v petek na svetlo.